

спілкування (прес-конференція, аукціон, бенефіс, телепередача), уроки, побудовані на імітації діяльності організацій та закладів (засідання вченої ради, дебати в парламенті), уроки, які імітують громадсько-культурні заходи (заочна екскурсія, лінгвістичний театр). А.В.Хуторської наводить 60 варіантів нетрадиційних уроків, серед яких – урок рецензування, взаємоконтролю, вернісажу, КВК, творчого звіту, урок-парадокс, рефлексія, ділова гра, моделювання, фантазія, урок у школі майбутнього.

Отже, учитель-словесник має широкі можливості застосування різноманітних уроків відповідно до теми, мети і завдань шкільного заняття, з урахуванням вікових та інтелектуальних можливостей школярів. Формування в учнів мовних і мовленнєвих навичок відбувається передусім на традиційних уроках. Нетрадиційні вимагають затрати творчих сил, що компенсуються активізацією навчально-пізнавальної діяльності учнів, однак не варто перенасичувати ними навчальний процес. Доречно використовувати по 2-3 уроки різновидових форм нетрадиційних типів на семестр, вкраплюючи їх між заняттями традиційної структури. Перспективи розвитку мають уроки словесності за умови їх систематичного впровадження у шкільні заклади освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біляев О.М. Лінгводидактика рідної мови: Навчально-методичний посібник.- К.: Генеза, 2005.- 180 с.
2. Варзацька Л., Дворецька Л. Методика інтегрованого уроку мови (5 клас) // Дивослово.- 2004.- №3.- С.31-50.
3. Донченко Т.К. Організація навчальної діяльності учнів на уроках рідної мови.- К.: Фондація ім. О.Ольжича, 1995.- 251 с.
4. Методика вивчення української мови в школі / О.М.Біляев та ін.- К.: Рад. школа, 1987.- 246 с.
5. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах/М.І.Пентилюк, С.О.Караман, О.М.Горошкіна та ін. / За ред. М.І.Пентилюк.- К.: Ленвіт, 2004.- 400 с.
6. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібник / За ред. О.І.Пометун.- К.: А.С.К., 2006.- 192 с.
7. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: У 5 т.- К.: Рад. школа, 1977.- Т.5.- 639 с.
8. Хом'як І.М. Два нестандартні уроки з мови // Дивослово.- 1997.- № 1.- С.40-44.

The classification approaches to the lessons of language as basic form of organization of an educational process in general establishment are analysed in the article, their structure is described.

Key words: lesson, modern lesson, typology of lessons, structure of lessons.

Г. П. Лещенко

МОВНА КОМПЕТЕНЦІЯ: ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті визначається статус мовної компетенції школярів, її змістові і структурні особливості, шляхи формування. Основна увага приділяється розгляду місця мовної компетенції у системі ключових і предметних освітніх компетенцій, взаємозв'язку з іншими компонентами комунікативної україномовної компетенції.

Ключові слова: компетенція, освітня компетенція, мовна, лінгвістична компетенції, знання, здатність, лексичні, фонетичні, граматики, орфографічні та пунктуаційні уміння і навички.

З'ясування проблеми в контексті сучасної лінгводидактики. Сучасний етап реформування мовної освіти в Україні передбачає введення компетентнісного підходу, створення нової парадигми результатів навчання. Аналіз лінгвістичної і методичної літератури дозволяє стверджувати, що поштовхом для виокремлення та розробки окремих видів освітніх компетенцій слугували основні функції мови: когнітивна, комунікативна, кумулятивна, ідентифікаційна та естетична. Так, сформована комунікативна компетенція засвідчує оволодіння мовою в її комунікативній й естетичній функціях, оволодіння мовою в її когнітивній функції говорить про сформованість мовної (лінгвістичної) компетенції.

Нормативні документи [7; 8; 15] спрямовують роботу вчителів на формування комунікативної компетенції як мети шкільного курсу української мови. Цьому підпорядковані усі змістові лінії програми, в тому числі і мовна. Призначення мовної (лінгвістичної) змістової лінії здійснюється у процесі засвоєння учнями системних знань про мову і формування на їх основі відповідних умінь як засобу пізнання, спілкування, самовираження і самоідентифікації [15]. І хоча в програмі відсутні тлумачення сутності цього міждисциплінарного терміну, чітке визначення, розгляд структурного і змістового наповнення, формування мовної компетенції школярів належить до основних завдань і пріоритетних напрямів української лінгводидактики.

Отже, **проблема дослідження** мовної компетенції в лінгводидактиці зумовлюється, з одного боку, соціальним замовленням суспільства на формування національно свідомої духовно багатой **мовної** особистості, а з іншого – термінологічною неузгодженістю, невизначеним статусом, структурою і змістом мовної компетенції, її міждисциплінарною природою, відсутністю спеціальних лінгводидактичних досліджень.

Мета статті полягає у визначенні сутності, статусу, структури, змісту мовної освітньої компетенції школярів, її місця у системі інших освітніх компетенцій.

Виклад основного матеріалу. Аналіз трактування понять *мовна і лінгвістична* компетенція та їх зіставлення і порівняння засвідчили, що на усіх етапах їхнього формування і становлення вони виступають у більшості нормативних документів (Держстандарт, концепції, програми) та лінгводидактичних праць (М. Вашуленко, І. Волкова, Н. Гез, А. Богуш, М. Пентилюк, О. Хорошковська, М. Шанський, Г. Шелехова та ін.) як синоніми. Найявність і одночасне функціонування двох термінів на позначення одного поняття бере свій початок від Н. Хомського та його послідовників, які ввели в обіг поняття *linguistic competence* як систему уявлень про граматику мови, яка притаманна людині від народження, тобто властива людині як біологічному виду, незалежно від досвіду, оточення [19]. Н. Хомський вважав, що

мовна компетенція має вроджений характер, є фактом індивідуального світосприйняття і формується на підставі взаємодії вроджених знань та засвоєного мовного матеріалу, тобто у свідомості дитини існують “глибинні” граматичні правила, які конкретизуються на зовнішньому рівні у синтаксичних структурах тієї мови, що вивчається.

У зарубіжних дослідженнях 80 – 90 років ХХ століття функціонують вже чотири терміни на позначення мовної компетенції – *linguistic competence* (Ян Ван ЕК, 1993), *grammatical competence* (М. Кенел, 1988; Е. Палмер, 1996), *language competence*, *grammatical knowledge* (Л. Бахман, 1990, 1993). Змістове наповнення цих термінів мало відрізняється одне від одного. В загальному вигляді це знання словникових одиниць і володіння певними формальними правилами, за допомогою яких словникові одиниці трансформуються у висловлювання; здатність правильно, з погляду норм мови, оформлювати власне висловлювання і сприймати висловлювання партнерів [28]. Граматична компетенція – здатність продукувати і сприймати правильно складені речення, вона охоплює лексичні, синтаксичні, морфологічні, фонологічні і графологічні вміння [26; 27]. М. Кенел і Т. Свейн вважають, що граматична компетенція (*grammatical competence*) складається з семантичної, синтаксичної, фонологічної, лексичної безвідносно до соціолінгвістичної цінності і прагматичних функцій мови. Слід зауважити, що термін *граматична компетенція* звужує дійсне змістове наповнення цього лінгводидактичного поняття, тому в методиці викладання української мови ним не послуговуються.

У методиці викладання іноземних мов у цьому значенні одночасно функціонують терміни лінгвістична (*linguistische Kompetenz*) та мовна компетенція (МК). Лінгвістична компетенція, на думку Н. Гез, – здатність індивіда розуміти / продукувати необмежену кількість правильних у мовному сенсі речень за допомогою засвоєних мовних знаків і правил їх поєднання [6, с. 19]. Під мовною компетенцією М. Вятюгнев розуміє здатність використання мовцем системно-структурних утворень семантичного, синтаксичного, морфологічного і фонологічного характеру. Жодна підсистема, на його думку, не може виникнути і функціонувати ізольовано. Одиниці нижчих рівнів стають значущими тільки за умови їхнього включення у семантичні і синтаксичні структури, а останні повинні входити до загального контексту конкретної ситуації. «Немає двох людей з однаковою мовною компетенцією, – зауважує вчений, – у той час, як граматики для всіх одна» [5, с. 59 - 60].

На сучасному етапі розвитку мовної освіти в методиці викладання російської (рідної) мови автономно функціонують терміни *мовна (языковая) та лінгвістична компетенції*. Під мовною компетенцією розуміють індивідуальний варіант національної мови, уявлення людини про мовну систему та основні правила мовленнєвої поведінки [13, с. 11]. Учені розглядають МК у фонетичному, граматичному, семантичному і прагматичному аспектах, кожен з яких стосується одного з компонентів мовної компетенції. Лінгвістична ж компетенція – визначений програмою обсяг наукових знань з фонетики, лексикології, граматики, доповнений відомостями з історії науки про мову, етапах її розвитку, вчених-лінгвістів. [25, с. 14]. Окремий вид компетенції поряд із мовною (М. Янченко, 1999). У цьому ж значенні розглядається лінгвістична компетенція у докторському дослідженні Л. В. Черепанової [21]. Основний зміст цього виду освітньої компетенції складають знання про лінгвістику як особливу науку і про відомих вчених-мовознавців [21, с. 192]. На нашу думку, виділення лінгвістичної компетенції в окремих випадках буде доцільним лише в профільних класах старшої школи, у яких цей аспект мовної компетенції знайшов відображення у програмових вимогах. В українській лінгводидактиці термін *лінгвістична компетенція* використовується у «Стратегії реформування освіти в Україні.» [18]. Це функціональна компетентність, пов'язана зі сферою знань, вмінням оперувати науковими знаннями та фактичним матеріалом з мови [18, с. 25].

З'ясування відмінностей у значенні слів *мовний і лінгвістичний* за тлумачними словниками [3; 17] дозволяє стверджувати, що *мовний* – прикметник до слова *мова*, а *лінгвістичний* у своєму основному першому значенні стосується іменника лінгвістика (наука про мову), що свідчить про різне змістове наповнення. З огляду на зазначене вище, вважаємо доцільним у лінгводидактиці оперувати терміном *мовна компетенція (МК)*, оскільки термін лінгвістична компетенція може сприйматися вчителями – словесниками як мовознавча чи філологічна компетенція і зміщувати акценти та зміст на знання системи мови, а не на практичне користування мовою у всіх її функціях. Отже, освітня компетенція, яка формується на уроках української (рідної) мови, має називатися *мовною*.

Існує широке і вузьке розуміння мовної компетенції, що впливає на визначення статусу і зв'язків з іншими видами компетенцій. Прихильники першого погляду (В. Андрієвська, А. Богущ, Н. Шумарова) розглядають МК не як складову комунікативної компетенції, а як складне явище, до змісту якого належить комунікативна та мовленнєва компетенції. Тобто саме сформована мовна компетенція є метою шкільної мовної освіти. За А. Богущ, МК – це знання, усвідомлення мовних норм, що склалися історично в фонетиці, лексиці, орфоєпії, семантиці, стилістиці, та адекватне їх застосування в будь-якій діяльності в процесі використання певної мови; інтегративне явище, що охоплює цілу низку спеціальних здібностей, знань, умінь, навичок, стратегій і тактик мовної поведінки, установок задля успішного здійснення мовленнєвої діяльності в конкретних умовах спілкування, властиве дорослій людині, сформованій особистості [1, с. 8]. Н. Шумарова розглядає мовну компетенцію як знання мови чи мов, що в сумі виявляються у всіх видах мовленнєвої діяльності і корелюють з критеріями оцінки і соціодемографічними чинниками [24, с. 25]. Просторова модель МК цього вченого – багатогранник, вісі якого відповідають: *x* – рівням мови; *y* – видам мовленнєвої діяльності; *z* – обраним критеріям оцінки. У наведених визначеннях наявний зміст мовленнєвої (види мовленнєвої діяльності), і комунікативної (конкретні умови спілкування) компетенцій. Другий підхід до трактування мовної компетенції є більш поширеним в українській лінгводидактиці (Держстандарт, Програма, М. Пентилок, І. Волкова, Г. Шелехова). За цим підходом мовна компетенція розглядається як умова формування мовленнєвої компетенції і складова комунікативної, вона ґрунтується на усвідомленні основних функцій української мови [14; 15; 23], становить систему вироблених і засвоєних у процесі особистого спілкування або навчання мовознавчих правил, достатніх для адекватного сприймання буттєвих явищ суб'єктами мовлення [4, с. 15]. Близьким до наведених визначень є розуміння МК у психології: сукупність конкретних умінь, необхідних члену мовної спільноти для мовленнєвих контактів з іншими і оволодіння мовою як навчальною

дисципліною; психологічна система, яка містить два основних компонента: мовленнєвий досвід суб'єкта і знання про мову [2, с. 37]. Це свідчить про те, що мовна компетенція перестає бути лише компетенцією, яка містить теоретичні знання, а стає практико орієнтованою, тобто передбачає не тільки свідоме володіння знаннями, але й здатність використовувати ці знання у практичній діяльності. Нові тенденції в психології зумовлюють перегляд основ мовної компетенції, урахування особливостей засвоєння рідної мови, рівнів мовної особистості і якостей, які характеризують учня як суб'єкта навчання.

Мовна компетенція є також об'єктом дослідження українських лінгвістів. Так, А. П. Загнітко розглядає МК як сукупність знань та уявлень про закони мови, про її синтаксичну будову, лексичний запас, фонетико-фонологічний устрій, про закони функціонування її одиниць і побудову мовлення певною мовою [10, с. 135]. О. Селіванова вважає МК потенційним знанням мови, саме вона є предметом лінгвістики, визначає мовну активність і є первинною стосовно неї [16, с.135].

Аналіз лінгвістичного, психологічного, дидактичного і методичного аспектів мовної компетенції дозволяє визначити статус МК. Так, за першим підходом до розуміння сутності МК у широкому значенні (А. Богуш, Н. Шумарова) вона набуває статусу ключової і є синонімом до усталеного розуміння комунікативної. Традиційне трактування МК у лінгводидактиці, нормативні документи і рекомендації щодо впровадження компетентнісного підходу в освітній процес засвідчують її загальнопредметний характер. Загальнопредметна мовна компетенція складається із спеціально предметних компетенцій, які визначаються для кожного року навчання і є стадіями, рівнями їх набуття, розвивається протягом усього терміну вивчення, відрізняється високим ступенем узагальненості та комплексності. Вимоги до рівня засвоєння знань, сформованості умінь і навичок у програмі визначаються для кожного класу [15]. Слід зауважити, що початкова мовна компетенція починає формуватися з першого класу на засадах перспективності [7; 8]. Фахівці з методики викладання української мови в початковій школі (М. Вашуленко, О. Хорошковська) виокремлюють мовну компетенцію учня початкових класів, зараховуючи до її складу знання з мови і частково мовленнєві вміння і навички, сформовані на основі цих знань: орфоепічні – на основі знань з фонетики, лексичні (засвоєння словника), граматичні (на основі знань з граматики української мови), стилістичні тощо [20, с. 42]. У Держстандарті базової середньої освіти зазначається, що мовна компетенція виступає одним із засобів формування мовленнєвого розвитку школярів, передбачає знання про систему української мови, адаптовані до рівня освітніх потреб і пізнавальних можливостей учнів трьох освітніх рівнів середньої школи, сформованість орфоепічних, лексичних, граматичних, правописних та інших умінь і навичок [7, с. 20]. Як бачимо, більшість визначень МК містять вказівку на її структурні особливості, інтегративний характер.

У «Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти» послугуються терміном *лінгвістична компетенція*, підпорядковуючи її комунікативній як ключовій, метапредметній, це знання і здатність використовувати формальні здібності, на основі яких можуть бути породжені і сформульовані правильно оформлені повнозначні висловлювання [9]. МК має рівневу структурну організацію, до складу якої входять окремі види компетенцій: лексична, граматична, семантична, фонологічна, орфографічна, орфоепічна [9, с.109]. *Лексична компетенція* – знання і здатність використовувати мовний словниковий запас [9, с. 110]. *Граматична компетенція* – знання і здатність користуватися граматичними ресурсами мови: розуміти й виражати значення, продукуючи і розпізнаючи правильно оформлені згідно з мовними принципами фрази та речення [9, с. 112-113]. *Семантична компетенція* розглядає здатність учня усвідомлювати і контролювати організацію змісту, охоплює лексичну семантику (зв'язок слова із загальним контекстом, внутрішньолексичні зв'язки), граматичну семантику, яка розглядає значення граматичних елементів, категорій, структур і процесів; прагматичну семантику, яка розглядає логічні зв'язки (підрядність, пресупозиція, імплікативність і т.д.) [9, с. 115 – 116]. *Фонологічна компетенція* вклучає знання та навички перцепції і продукції звукових одиниць, фонетики речення (просодії), фонетичної редуції [9, с. 116]. *Орфографічна компетенція* охоплює знання і навички перцепції та продукції символів, з яких складаються письмові тексти [9, с. 117]. *Орфоепічна компетенція* – уміння правильно озвучувати написане [9, с. 118]. Ці рекомендації мають загальний характер, передбачають доповнення і конкретизацію мовних умінь і навичок, які потрібно сформувати в учнів у зв'язку з використанням усної та письмової форм мовлення, розраховані в першу чергу на викладання іноземних мов у Європі, тому можуть слугувати лише орієнтиром для методики викладання рідної мови. Вважаємо за доцільне уточнити структуру мовної освітньої компетенції школярів.

Освітня компетенція - вимога до освітньої підготовки, виражена сукупністю взаємозв'язаних смислових орієнтацій, умінь і навичок, досвіду діяльності учня стосовно певного кола об'єктів реальної дійсності, необхідних для здійснення особисто і соціально значущої продуктивної діяльності [12]. Підручням для виділення окремих складових МК мають слугувати розділи, які вивчаються за програмою, та вимоги до знань і умінь учнів на кінець кожного навчального року.

З огляду на це, виокремлюємо *фонетичну, лексичну, морфологічну, синтаксичну, текстову, правописну, стилістичну, риторичну* спеціально предметні компетенції, кожна з яких має конкретне змістове наповнення. Традиційно зміст навчання визначався як сукупність знань, умінь і навичок (ЗУН), за компетентнісним підходом на перше місце у змісті виступають способи діяльності, здатність використовувати знання на практиці. Досягнення суміжних дисциплін (дидактики, психології, психолінгвістики), оперування поняттям «мовна особистість», упровадження компетентнісного та особистісно зорієнтованого підходів до навчання зумовлюють перегляд змісту мовної компетенції, виділення окремих компонентів: когнітивного, регуляторного, особистісносмислового. Такий підхід зустрічаємо у дослідженнях Л Черепанової [21]. *Когнітивний* компонент співвідноситься з вербально-семантичним і когнітивним рівнями мовної особистості. Оскільки українська мова забезпечує вивчення й інших шкільних предметів, то в цьому компоненті доцільно виділити власне мовну і загальнопредметну складові. *Власне мовна* складова містить:

- *систему знань про мову* (терміни, поняття) з усіх розділів шкільного курсу української мови (фонетичних термінів, понять та знань фонетики, які засвоюються на їхній основі; лексичних, фразеологічних, термінів і понять

морфеміки та словотвору; систему морфологічних термінів та знань про систему частин мови, які формуються на їхній основі; синтаксична, стилістична термінологія; основні поняття риторики тощо);

- **навчально-мовні уміння й навички:**

1) *розпізнавальні* – уміння знаходити у тексті явища, що вивчаються, виділяти суттєві ознаки мовних понять і категорій, розмежовувати схожі мовні явища;

2) *класифікаційні* – уміння групувати мовні явища на певній основі, встановлювати родові і видові співвідношення понять, класифікація мовних явищ;

3) *аналітичні* – вміння проводити мовний розбір різного ступеню повноти (повного, часткового, вибіркового), визначати функції мовних одиниць у тексті;

4) *синтетичні* – вміння створювати мовні одиниці за моделлю, схемою, алгоритмом; проводити трансформацію мовної одиниці; знаходити помилки у використанні мовних одиниць та їх виправлення;

5) *творчі* – уміння добирати приклади для ілюстрації мовних явищ, конструювання словосполучень і речень за моделями і без них, репродукувати науково-лінгвістичні тексти (детально, стисло, вибірково, творчо), складати власні тексти на лінгвістичну тему.

- **навчально-мовні способи діяльності:** визначення мовного поняття; підведення мовної одиниці під поняття; виведення мовних суджень та їх обґрунтування; класифікація і порівняння мовних одиниць; висунення лінгвістичних гіпотез тощо.

Загальнопредметна складова когнітивного компонента мовної компетенції містить:

1) загальнопредметні знання, які формують уявлення школярів про пізнавальну діяльність, прийоми її організації і реалізації;

2) загальнопредметні вміння й навички: уміння й навички планування й організації навчальної діяльності; уміння та навички сприймання й фіксації інформації; уміння й навички мислительної діяльності.

3) загальнопредметні способи діяльності: аналіз; порівняння, зіставлення; узагальнення; класифікація; антиципація; систематизація; гіпотеза; судження; та інші.

Знання й вміння загальнопредметного компонента мовної компетенції допоможуть сформувати в учнів компетентність у сфері самостійної пізнавальної діяльності, яка передбачає засвоєння способів отримання знань із різних джерел інформації (загальнонаукова компетенція) і виробленню власних стратегій отримання знань і досвіду діяльності.

Регуляторний компонент мовної компетенції співвідноситься з когнітивним рівнем мовної особистості і регуляторним компонентом суб'єкта навчання, забезпечує розвиток у школяра потреби відповідати не тільки зовнішнім, але й внутрішнім, власним вимогам, здатності удосконалювати свою навчальну діяльність. Розвиток регуляторних складових (знань і вмінь рефлексії, самооцінки, самодіагностики й самокорекції) засвідчує розвиток якостей особистості учня як суб'єкта розвитку й навчання. У ньому виділяють:

Загальнопредметні знання про способи й прийоми самоуправління школярем своєї навчальної діяльності на основі процесу й результатів цієї роботи, використання різноманітних засобів і способів самоконтролю й самокорекції.

Загальнопредметні вміння й навички оцінки й осмислення результатів навчальної діяльності самооцінки, самодіагностики, самокорекції, рефлексії змісту предметних знань, основи дій у процесі навчально-пізнавальної діяльності та її результатів. Засвоєння учнями змісту цього компонента буде сприяти побудові підґрунтя для формування здатності до подальшого розвитку й самоосвіти.

Особистісносмысловий компонент співвідноситься з прагматичним рівнем мовної особистості та особистісносмысловим компонентом суб'єкта навчання. Формування школяра як громадянина, як особистості, патріота, носія менталітету своєї нації здійснюється у першу чергу засобами рідної мови. Тому українська мова як навчальний предмет посідає особливе місце у системі шкільної освіти. Цей компонент мовної компетенції допоможе вчителю на уроках рідної мови формувати соціалізовану особистість, тобто людину, яка спроможна спілкуватися, визначати свою позицію і позицію співрозмовника, приймати виважені рішення, співіснувати з іншими людьми. До цієї складової МК відносять: **ціннісні орієнтації школяра; мотиви навчально-пізнавальної діяльності; емоційну забарвленість навчального матеріалу** [21, с.34].

До найбільш значущих *ціннісних орієнтацій* належать :

- усвідомлення школярами освіченості як необхідної особистісної якості сучасної людини постіндустріального інформаційного суспільства, як якості, яка визначає статус людини в цьому суспільстві;
- розуміння значення знань з мови у житті людини, його пізнавальній, практичній, професійній діяльності;
- усвідомлення мови як феномена, національного скарбу, вивчення і збереження якого – справа державної ваги і власного престижу;
- розуміння місця і ролі рідної мови у навчальному процесі, усвідомлення того, що без знання мови неможливо засвоїти будь-який навчальний предмет і якість знань з фізики, математики, історії, географії та інших наук залежить від знань своєї рідної мови.

Мотивація пізнавальної діяльності. Важливими мотивами вивчення рідної мови, на наш погляд, є 1) пізнавальний інтерес, який може виявлятися до деяких форм і прийомів роботи на уроці, потреби у використанні додаткового матеріалу у виконанні вправ чи домашнього завдання, потреби у самостійній додатковій роботі (підготовці дослідницьких матеріалів, реалізації проектів, написанні доповідей чи рефератів); 2) мотиви, які викликані майбутніми професійними інтересами школярів.

Емоційна забарвленість навчального матеріалу. Дидактичні матеріали, які використовує вчитель-словесник, крім пізнавальної, мають виконувати ще й естетичну функцію. Це стосується, в першу чергу, текстів художніх творів та науково-популярної літератури, оскільки цікаві у змістовому і мовному відношенні тексти мають виховний і розвивальний

вплив, формують особистість учня, викликають зацікавленість, слугують стимулом у вивченні рідної мови тощо. Лінгводидакти вважають, що цінними можна вважати матеріали, які дають можливість виокремити з них максимум інформації про побудову мовних одиниць, їх значення, особливості функціонування й використання у різних стилістичних контекстах, виражальні можливості [22]. Щодо науково-популярних текстів, то вчені виокремлюють наступні їх функції: поповнення знань про українську мову; засвоєння метамови (термінологічного апарату); формування спеціальних і загальнопредметних умінь та навичок; виховання особистості школяра: його навчально-мовного світогляду, мовного естетичного ідеалу, національної самосвідомості, духовної й емоційної сфер тощо [21, с. 36].

Висновок. Таким чином, вивчення статусу, змістових і структурних особливостей *мовної освітньої компетенції* дозволяє розглядати її як загальнопредметну, складне інтегративне явище, сукупність мовних та загальнопредметних знань, умінь і навичок і способів діяльності, а також ціннісних орієнтацій і мотивів навчально-пізнавальної діяльності, сформовану в результаті вивчення предмета «Рідна мова», яка виступає підґрунтям для формування комунікативної компетенції; складається зі знань про систему мови, її структуру, мовні одиниці та правила їх поєднання, оволодіння системою уявлень про мову в усіх її рівнях: фонетичному, лексичному, граматичному; умінь користуватися системою мови на практиці у різних життєвих ситуаціях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богуш А. М. Мовленнєва компетенція дошкільника як лінгводидактична проблема / А. М. Богуш // Розвиток творчих здібностей дітей засобами мовлення: Зб.наук.праць. – Вип. 11. – Київ - Запоріжжя, 1998. – С.5 – 16.
2. Божович Е. Д. Развитие языковой компетенции школьников: проблемы и подходы / Е. Д. Божович // Вопросы психологии. – 1997. – №1. – С.33 – 44.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [укладач В. Т. Бусел]. – К.: Ірпінь, 2005. – 1728 с.
4. Волкова І. Мовна й мовленнєва компетенції у (психо)лінгвістичній проєкції на методику навчання української мови / І. Волкова // Рідна школа. – 2006. – №1. – С.48 – 50.
5. Вятютнев М. Н. Понятие языковой компетенции в лингвистике и методике преподавания иностранных языков / М. Н. Вятютнев // ИЯШ, 1975. – №6. – С. 55 – 63.
6. Гез Н. М. Формирование коммуникативной компетенции как объект зарубежных методических исследований / Н. М. Гез // ИЯШ, 1986. – №2. – С.17– 24.
7. Державний стандарт базової повної середньої освіти // Інформаційний вісник МО і науки України. – 2004. – № 1–2. – 64 с.
8. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкове навчання, 2006. – № 4 (80). – С. 2 – 8.
9. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. – К.: Ленвіт, 2003. – 261 с.
10. Загнітко А.П. Сучасні лінгвістичні теорії / А. П. Загнітко – Донецьк: ДонУУ, 2006. – 338 с.
11. Зимняя И. А. Лингвopsихология речево́й деятельности. / И. А. Зимняя – М., 2001.
12. Иванов Д. Компетентнісний підхід в освіті. Проблеми, поняття., інструментарій / Д. Иванов, Г. Митрофанов, О. Соколова // Зарубіжна література в школі, 2006. – № 23 (47).
13. Овчинникова И. Г. Языковая компетенция и лингвистические способности / И. Г. Овчинникова, Н. И. Береснева, Л. Н. Дубровская // Лексикон младшего Школьника (характеристика лексического компонента языковой компетенции). – Пермь, 2000. – 312 с. (С.8–18).
14. Пентилок М. І. Методика навчання української мови в середніх навчальних закладах. / М. І. Пентилок – К., 2004. – 400 с.
15. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Рідна мова. 5-11 класи. – К.: Шкільний світ, 2005. – 94 с.
16. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми – Полтава, 2008. – 712 с.
17. Словник української мови. [І. К. Білодід (гол. ред.) та ін.] – Т. IV. – К.: Наукова думка, 1973
18. Стратегія реформування освіти в Україні: рекомендації з освітньої політики. – К.: «К.І.С.», 2003.
19. Хомський Н. Роздуми про мову / Н. Хомський / Переклад з англ. – Львів, 2000
20. Хорошковська О. Н. Лінгводидактична система початкового навчання української мови в школах з російською мовою викладання. / О. Н. Хорошковська – К., 1999. – 306 с.
21. Черепанова Л. В. Формирование лингвистической компетенции школьников в основной общеобразовательной школе: теоретические основы. / Л. В. Черепанова: автореф. дис. докт. пед. наук. – М., 2006. – 49 с.
22. Шанський М. М. Що значить знати мову і володіти нею?. / М. М. Шанський – М.-Л., 1992. – 192 с.
23. Шелехова Г. Особливості розвитку в старшокласників комунікативно-мовленнєвих умінь (на академічному рівні) / Г. Шелехова // УМЛШ. – 2008. – №7– 8. – С. 24–28.
24. Шумарова Н. Мовна компетенція особистості: соціопсихолінгвістичний аспект: автореф. дис. докт. філолог. наук. – К. – 1994. – 48 с.
25. Янченко В. Д. Пути формирования лингвистической компетенции учащихся на уроках русского языка в средней школе: автореф. дис. канд. пед. наук. – М., 1999. – 18 с.
26. Bachman L. Fundamental Considerations in Language Testing. Oxford: Oxford University Press. 1990. 193 p.
27. Bachman L., Palmer A. Language Testing in Practice. Oxford: Oxford University Press. 1996. 377c.
28. Van Ek. I. A objectives for foreign Language Learning (vol.1:Scope). Strasbourg: CCC / CE. 1993. 153 p.

The article deals with the determining of the pupils linguistic competence status, its content and structural peculiarities and ways of formation. The accent is done on the determining of the Linguistic competence place in the system of key and subject educational competences and on the correlation of linguistic competence with other components of communicative competence.

Key words: competence, educational competences, linguistic knowledge, lexical, phonetic, grammatical, spelling and punctuational abilities and skills.

Л. М. Паламар

ФУНКЦІЯ НАУКОВОГО СТИЛЮ МОВИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ-НЕФІЛОЛОГІВ

У статті розглядаються окремі аспекти доцільності навчання української мови нефілологів на основі наукового стилю, оскільки такий підхід ефективно сприятиме мовній професійній підготовці студентів.

Ключові слова: комунікативність, функція, науковий стиль, мова професії, частотність, комплексність.

Аналіз проблеми підготовки фахівця-нефілолога ВНЗ виявив протиріччя, що характеризують сучасний стан проблеми в ряді країн членів Євросоюзу і в Україні, а саме: